

ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У сучасних умовах глобальної екологічної кризи та зростаючого антропогенного навантаження на довкілля питання екологічного виховання дітей раннього віку набуває стратегічного значення. Саме дошкільний вік є сенситивним періодом для формування екологічної компетентності, що охоплює систему знань, ціннісних орієнтацій і поведінкових моделей, спрямованих на усвідомлення взаємозв'язку людини та природи, відповідальне ставлення до довкілля та активну природоохоронну діяльність.

Формування екологічної компетентності старших дошкільників є неможливим без цілеспрямованої взаємодії між закладом дошкільної освіти (далі – ЗДО) та родиною, оскільки саме сім'я закладає фундамент екологічного світогляду дитини, визначає її ставлення до природи та стиль взаємодії з навколишнім середовищем. Дослідження в галузі екологічної педагогіки свідчать, що ефективність екологічного виховання значно зростає за умови активного залучення батьків до цього процесу, підвищення їхньої екологічної культури, усвідомлення особистої відповідальності за формування у дитини природоохоронної мотивації [2, 3].

Натомість недостатній рівень екологічної освіченості батьків, фрагментарність екологічного виховання в родинному середовищі, а також недостатня інтеграція сімейного та дошкільного виховного простору можуть зумовлювати формування у дітей споживацького ставлення до природи, відсутність стійких ціннісних орієнтацій щодо збереження довкілля та низьку екологічну активність [4]. Це, у свою чергу, актуалізує необхідність посилення партнерської взаємодії між ЗДО та сім'єю, розширення форм і методів їхньої співпраці, що передбачає системне педагогічне просвітництво батьків, залучення їх до екологічних ініціатив та інтеграцію сімейного досвіду у виховний процес.

Метою статті є обґрунтування сучасних підходів до партнерства між ЗДО та родиною у процесі формування екологічної компетентності старших дошкільників.

Проблема екологічного виховання дошкільників та взаємодії ЗДО з родиною у цьому процесі досліджувалася вітчизняними та зарубіжними науковцями. Значний внесок у розвиток теорії екологічної освіти зробили О. Кононко, Л. Крисюк, Н. Малярчук, Т. Шамова, які розглядали питання формування екологічної культури дітей дошкільного віку через інтеграцію природничих знань, практичної діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до природи. О. Біда, Н. Гавриш, Т. Поніманська, О. Савченко акцентували увагу на значенні партнерської взаємодії між закладом освіти та сім'єю у формуванні екологічної свідомості дитини, підкреслюючи важливість спільних природоохоронних заходів, родинних екологічних традицій та системного педагогічного просвітництва батьків.

Таким чином, науковці одностайно наголошують, що екологічна освіта дітей дошкільного віку має ґрунтуватися на тісній єдності впливів освітнього середовища ЗДО та родини [1]. Це, у свою чергу, вимагає розроблення ефективних механізмів партнерської взаємодії між педагогами та батьками. Одним із ключових аспектів цього процесу є обґрунтування необхідності урізноманітнення форм співпраці, а також чіткого визначення ролі вихователя, рівня його професійної компетентності та здатності до налагодження конструктивного діалогу з сім'єю.

З огляду на викладене, нами була розроблена модель партнерської взаємодії між ЗДО та сім'єю, спрямована на формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Модель базується на ідеях співпраці, відкритої комунікації та активної участі батьків в освітньому процесі. Вона передбачає реалізацію низки взаємопов'язаних напрямів діяльності та інтегрує сучасні форми взаємодії між учасниками освітнього процесу, що забезпечує цілісне та системне формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Перший етап передбачав інформаційно-просвітницьке залучення батьків з метою підвищення їхньої обізнаності щодо актуальності та значущості екологічного виховання в умовах викликів сучасного суспільства. З цією метою було застосовано як традиційні, так і цифрові формати комунікації: організовано вебінари, відеолекції, інтерактивні онлайн-зустрічі за участі фахівців у сфері екології, педагогіки та психології; створено добірку рекомендацій, пізнавальних відео, інтерактивних ігор, книг і мультфільмів екологічного змісту.

Другий етап був присвячений організації спільної проєктної та практико-орієнтованої діяльності дітей, педагогів і батьків, яка була спрямована не лише на засвоєння екологічних знань, а й на формування практичних навичок екологічно доцільної поведінки. Ефективними формами цієї діяльності стало проведення родинних еко-квестів, акції «Сортуй – рятуй!», конкурсу аплікацій з природного матеріалу, а також створення відеоісторій про родинні екологічні звички. Цікавою для учасників освітнього процесу стала практика організації еко-городів як на території ЗДО, так і в домашніх умовах, з подальшим обміном фото- та відеозвітами. Важливу роль відіграли також еко-майстерні у змішаному форматі, під час яких родини виготовляли корисні речі з вторинної сировини, що розвивало не лише творчі, а й екологічні вміння дітей.

Третій етап передбачав налагодження систематичної двосторонньої комунікації та зворотного зв'язку між родинами та ЗДО. З цією метою було запроваджено використання цифрових інструментів, зокрема мобільних додатків і чат-ботів для оперативного інформування, реєстрації на заходи, збирання відгуків; впроваджено «батьківські години» у форматі відеозустрічей; здійснювалося анкетування за допомогою Google Forms та організовувалися онлайн-опитування щодо актуальних питань виховання та екологічної просвіти. Такий підхід забезпечив злагоджену співпрацю всіх учасників освітнього процесу, підвищив рівень педагогічної культури батьків і сприяв посиленню мотивації дошкільників до екологічно відповідальної поведінки.

Завдяки такому багатокомпонентному підходу була створена ефективна комунікаційна система, що забезпечила активне залучення батьків до формування екологічної компетентності дітей та зміцнення єдиного виховного простору «дитина – сім'я – педагог».

У процесі реалізації розробленої моделі взаємодії ЗДО та сім'ї, ми провели експериментальне дослідження, метою якого було визначення рівня екологічної компетентності старших дошкільників.

Експериментальний етап дослідження передбачав діагностику рівня екологічної компетентності дітей на початковому етапі. Для цього ми використали спеціально розроблені анкети та методики спостереження, які дозволили оцінити знання дітей про природу, розуміння основних екологічних проблем, а також рівень сформованості вміння здійснювати елементарні природоохоронні дії. Визначався також рівень мотивації дітей до участі в екологічних заходах та їх здатність до співпраці з іншими.

Після впровадження експериментальної методики, що включала організацію спільної діяльності педагогів, батьків та дітей в рамках запропонованої експериментальної методики, ми знову провели аналогічне тестування для оцінки змін у рівні екологічної компетентності дітей.

У результаті проведеного експериментального дослідження було підтверджено ефективність розробленої методики взаємодії між ЗДО та сім'єю в процесі формування екологічної компетентності старших дошкільників. Порівняння результатів до і після впровадження експериментальної методики показало значне покращення рівня екологічної компетентності у дітей експериментальної групи. Так, після впровадження методики кількість дітей з високим рівнем екологічної компетентності зріс з 46,15% до 61,54%, а кількість дітей з низьким рівнем знизилася з 19,23% до 11,54%. Водночас у контрольній групі зміни були менш вираженими, що свідчить про вищу ефективність застосованого підходу.

Отже, отримані результати підтверджують необхідність розвитку та впровадження комплексних підходів до формування екологічної компетентності у дошкільників, які включають активну співпрацю педагогів та батьків. Така взаємодія не лише покращує екологічну свідомість дітей, але й сприяє розвитку відповідального ставлення до природи у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабюк Й. Т. Формування екологічної культури дошкільників на основі взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2022. Вип. 21. С. 130–131.
2. Некипіла Н. Взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї як фактор успішного формування екологічної компетентності старших дошкільників. Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 листопада 2020 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 447 с.
3. Чернявська М. В. Теоретичні засади партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та батьків. Соціокультурні та психолого-педагогічні аспекти організації освітньо-розвиткового простору в сучасному закладі освіти: матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., Харків, 23 трав. 2023 р. Харків, 2023. С. 449–451.
4. Ющенко Л. Сучасні форми взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї у векторі професійного зростання вихователя. *Preschool Education: Global Trends*. 2022. № 2. С. 209–226.